

MALÝ SLOVNÍK ŘEMESEL A LIDSKÝCH ČINNOSTÍ

NA VYMEZENÉ PLOŠE CELKEM POCHOPI-
telně nemůžeme postihnout celou různorodost
středověké specializace lidských činností, které
v řadě případů vyústily do vzniku samostatného
řemesla. V následujícím přehledu, určité ne zcela
vyčerpávajícím, jsme proto shromáždili téměř 900
dochovaných českých názvů pro jednotlivé řemesl-
níky a lidské činnosti. Pro přehlednost jsou čle-
něny formou slovníku s typickým slovníkovým
aparátém. Tam, kde se o daném řemeslu blíže
pojednává na jiných místech knihy, jsou uvedeny
příslušné stránky, takže slovník slouží i jako
rejstřík. Charakteristiky jsou samozřejmě podstat-
ně zjednodušené, ukazují pouze základní paramet-
ry daného řemesla či lidské činnosti. Ukazují
současně i bohatost českého jazyka, který nacházel
velmi rychle adekvátní výrazy i pro velmi jemné
rozdíly v dělbě práce.

A

advokát za úplatu sepsoval zpravidla venkovskému oby-
vatelstvu různé úřední listiny → 149
alchymista obvykle podvodníci, kteří se snažili »vyrábět«
zlato, kámen mudrců atd. Přitom ovšem objevili řadu
důležitých chemických a jiných zákonitostí
apatykář, apotečník zabýval se přípravováním léků po-
dle určitých předpisů z rostlinných, živočišných
a minerálních látek. Původně připravoval i cukroví,
sr. cukrář
architector viz pokrývač
atlasu tlačitel výrobce specializovaný na výrobu atlasu
austrakař viz nosič

B

bába andělíčkářka prováděla potraty
bába cukrová obchodnice, obvykle podomní, s cukrovím
bába dračka drala peří
bába jalovcová obchodnice s jalovcem
bába herynkářka viz herynkář
bába hokynářka viz hokynník
bába kořenářka sbírala a prodávala byliny a různé
koření → 152, 161
bába krupná překupnice
bába kvasňová prodávala droždí → 150
bába porodní viz porodní žena → 150, 151
bába pučálnice obchodnice s hrachem
bába pupkořezná porodní asistentka
bába špitální pomocnice, uklízečka ve špitále
bába utrejchová prodávala lektvary a jedy na trzích
i podomně
bába vejcová viz vaječník

bába zelinářka obchodnice zeleninou
bandknecht viz paknecht
barbír označení pro lazebníka nebo bradýře → 162
barchaník, barchetník tkadlec snovající len s bavl-
nou → 71, 72
barvíř 1. řemeslník používající různých rostlinných, živo-
čišných a minerálních látek k barvení kůže, tkanin
a dalších materiálů → 71, 74, 76, 82, 98; 2. dvojsmy-
slné označení pro barbíře
barvíř koží barvíř specializovaný na jemnější vydělávání
koží a jejich barvení → 59
barvíř koží pruských barvíř koží specializovaný na
dovážené kůže
barvíř pláten barvil plátno → 74, 85
barvíř suken barvil sukno
bečvář, bednář řemeslník zhotovující dřevěné sudy
a různé dřevěné nádoby → 110, 121, 129
bělič pláten bělil utkané plátno → 70, 71, 74, 81
beraník viz kolník → 105
bičař, bičištník řemenář specializovaný na výrobu bičů
a bičišťat
biretník kloboučník specializovaný na pokrývky hlavy pro
kněží, žáky, bakaláře, mistry a doktory → 91
bohyně viz bosorka → 161
borůvkář příležitostný sběrač a prodavač borůvek
bosňák podomní prodavač drobného zboží, případně
i opravář hrnců, brusič nožů apod. Označení souvisí
s místem původu
bosorka žena zabývající se čarováním a zařikáváním
boudnař viz kotečník
boudník kramář prodávající své zboží v boudě
brabenář sbíral mravenčí kukly a vyráběl kyselinu mra-
venčí → 150
bradýř lazebník spec. na holení a hojení ran → 4, 146,
161

BRADÝŘ

ŘEZBÁŘ

brašnář *novější označení pro taškáře výrobce tašek*

braňko *viz bosňák*

brdař *viz neckář*

brníř *výrobce brnění drátěných i pancířů*

brtník *lesní včelař → 53—54, 57*

brusič *řemeslník sloužící řemeslům zpracovávajícím železo, brousil železné nástroje na točitých kamenných brusech obvykle při mlýnech*

břitvař *nožič specializovaný na výrobu břitev k holení*

bubnář *výrobce hudebních nástrojů—bubnů ze dřeva a kůže*

búdnař *viz kotečník →105*

C

cajkář *tkadlec vyrábějící hrubou režnou látku—cayk*
 caletník *pekař pekoucí sladké pečivo, sr. perníkář → 42*
 cankář *kovář zhotovující ploché kovové pruhy—cány, z nichž se buď v mincovnách razily mince (cány z drahých kovů nebo mědi a slitin), nebo sloužily k dalšímu zpracování (železo, ocel apod.)*

caykař *viz cajkař*

caykšmid *vyráběl z mědi a jiných barevných kovů drobné výrobky jako spony atd.*

cechmistr *mistr feudální organizace řemeslníků →146*

KOTLÁŘ

cestář *spravoval cestu, silnici*
 cibulář, cibulník *zahradník specializovaný na pěstování cibule*
 cihlář *řemeslník vyrábějící cihly z hlíny → 156*
 cihlář krycí *cihlář specializovaný na výrobu střešní krytiny (tašek apod.)*
 cíchař *tkadlec hotovící tkaniny k výrobě ložního prádla → 72*
 cínař, ciniř *řemeslník zhotovující litím a tepáním užité předměty z cínu → 160*
 cirklář *zámečník specializovaný na výrobu kružidel*
 cirolog *bradýř specializovaný na chirurgické výkony (pouštění žilou, obvazování ran i přikládání pijavic) a léčení kožních a pohlavních nemocí → 161*
 citárník *viz loutník*
 cizelér *řemeslník dotvářející povrch kožových předmětů a jemně opracovávající kovové odlitky uměleckých děl*
 cukkař *viz koudelník*
 cukrář *řemeslník, který pekl a jinak vyráběl cukroví, zejména konfety (bombóny) a tatránky, z cukru, sr. konfektář → 29*
 cuprejtýř *pomocník malíře, který hotovil podkladové vrstvy obrazů → 155*
 cuprifabr *viz kovář mědi*
 cvistář *viz soukeník*
 cvočkař *řemeslník vyrábějící cvoky a cvočky, sr. hřebičník*

Č

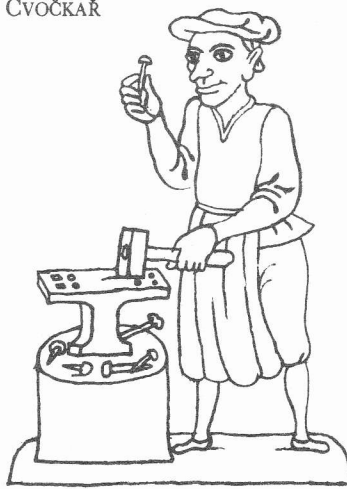
čalouník, čalounář *viz kobercář*
 čbanář, čbánkař *viz džbánkař*
 čeledín *námezdní pracovník v různých oborech obvykle venkovské činnosti, příslušník čeledi*
 čeleď mlýnská *námezdní pracovníci ve mlýně, tvořili ji stárci, mládci, prášci a smetipraši. Případně sem náležel šejdář, eventuálně pilař*
 čeleď panská *námezdní pracovníci na panském dvoře. Tvořili ji příslušníci selské čeledi, poklasní a šafář*
 čeleď selská *námezdní pracovníci na selském dvoře. Čeleď tvořili husopasi, husopasky, pasáci, mladší čeledíni a děvečky a starší čeledíni a děvečky → 66*
 čepčář, čepčářka *řemeslník vyrábějící pokrývky hlavy, obvykle pro ženy—čepce, sr. šlojírnice*
 čepelník *specializovaný mečíř*
 čepičář *viz čepčář*
 čepičník *kloboučník specializovaný na výrobu čepic*
 černokožešník, červenokožešník *specializovaní kožešníci*
 česač *vlny povrchově upravoval vlnu pro předení → 87*
 češíř, čišíř *soustružník specializovaný na výrobu dřevěných čiší*

D

destilátor *viz palíč vína nebo palíč piva*
 dešťkář, deškař *viz kopytář*
 deštníkář *výrobce deštníků*
 dívka *příslušnice ženské čeledi → 66*
 dlaždič, dlažič *řemeslník zaměstnáváný dlážděním ulic*
 dohazovač, dohazovačka *zprostředkovatel sňatků, ale i námezdních pracovníků, nemovitostí apod. → 151*
 domovník *správce domu*

drátník *tkaničnick specializovaný na štrápe*
 drátař *viz drátník*
 dráteník *1. viz drátník; 2. podomní opravář hliněného nádobí pomocí drátování*
 drátník *kovář specializovaný na výrobu drátu*
 dratevník *výrobce konopných dratví pro ševce*
 drobník, dršťkář *řezník spec. na zvířecí droby → 68, 78, 150*
 dřevákář *výrobce dřeváků*
 dřevorytec *viz řezáč dřeva*
 dřevník *obchodník dřívím*
 drvoštěp *štípal dříví na topení*
 dynář *zahradník specializovaný na pěstování dýní*
 dynchěř *zedník specializovaný na lepení zdí → 160*
 džbánkař, džbánečník *řemeslník, obvykle hrnčíř, který se specializoval na výrobu džbánů → 14*

CVOČKAŘ

E

emailér *zdobil pomocí skloviny barvené kysličníky kovů, předměty z kovu, ze zlata a z hlíny*
 executor *úředník provádějící exekuce—zabavení majetku obvykle ve prospěch dlužníka*

F

faciř *vandrovní myslivec → 151*
 fajansér *hrnčíř zhotovující keramické výrobky z jemně plavené hlíny, vypalované v peci a opatřované neprůhlednou cínčitou bílou polevou vhodnou pro malířskou úpravu*
 faktor *1. obstarával prodej i nákup pro cizí kupce; 2. přiděloval domácím výrobcům suroviny, aby je za nízkou mzdu zpracovali. Sloužil v manufakturním období kapitalismu k vykořisťování navzájem odloučených drobných výrobců*
 famulus *pomocník, sluha*
 fiakrista *kočí fiakru pro dopravu osob*
 flašinetář *hrál na flašinet → 152*
 flašněř, flašniř *kovář specializovaný na výrobu flaší, nádob, luceren a dalších domácích potřeb z plechu, sr. klempíř*
 flekýř *švec vetešník*
 fochér *viz ohánečník*
 forman *viz vozataj → 135—137, 143—145*

fušer viz stolář
fysik viz lékař

G

geometr zeměměřič
granátů šlejiř brusič granátů (Třebenicko, Turnovsko)

H

habán příslušník anabaptistické sekty (novokřtěnec) zabývající se výrobou keramiky, sr. hrnčič, fajansér
hacník viz krejčí kalhot → 90

hadačka, hadač využíval lidské lehkověrnosti a pověr a »hádal« za pomoci různých předmětů apod. budoucnost

hadrář, hadrník, hadrnice obchodník skupující po domech hadry a prodávající je → 151—152

hajný ustaven pro ochranu lesa a pro dohled na lesní práce
hamerník, hamrník řemeslník vyrábějící ze surového železa svárkovou ocel vytloukáním na hamrech obvykle s kolem na spodní vodu, které pohání kladivo dopadající na kovadlinu → 92

harfeník, harfenice hudebník hrající na harfu

harfář, harfiř výrobce nebo obchodník harfami

hauslař viz houslař

havěř 1. dělník dobývajících v dole rudu a další minerály; 2. viz skalník

hedvábník 1. tkadlec hedvábí; 2. krumpěř používající k vyšívání hedvábí

helměř výrobce přileb a železných klobouků

herec obveseloval na jarmarcích, hrál divadlo apod.

herynkář, herynečník obchodník solenými nebo sušenými rybami dováženými od moře

heverník řemeslník vyrábějící hevery, příbuzné řemeslo zámečnické

hlinák, hlinomaz připravoval hlinu a lepil s ní zdi → 160

hodinář zámečnický specializovaný na výrobu hodinových strojů → 157

hodinář hodin malých hodinář vyrábějící tzv. malé hodiny (stolní apod.), v Čechách se objevuje po r. 1500, po vynálezu hodinového pera → 157

HAMERNÍK

hodinář hodin velkých hodinář specializovaný na věžní hodiny pro kostely, radnice apod. → 157

hokynář, hokyně, hokynník obchodník prodávající drobné smíšené zboží, obvykle však pouze potraviny

holič viz bradýř

holubník obchodník holuby

INTARZÉR

horák pracovník pocházející z hor

hornický lid dělný námezdní pracovníci v dolech

horologista viz orlojník → 4, 157

hospodář, hospodyně na venkově řídil činnost selské čeledi, mohl, ale nemusel být majitelem hospodářství

hospodář, hospodář domovní domovník v ungeltu (hostinský dům pro kupce) → 34, 303

hospodář tovaryšský správce tovaryšské hospody (»herberku«)

houslař 1. hudec na housle; 2. výrobce houslí

houžvař vyráběl houžve ze dřeva

hrachovník obchodník hrachem

hrnčič řemeslník vyrábějící z hlíny nádobí (obvykle na hrnčičském kruhu a vypalováním) a další výrobky (např. kamna) → 14, 145

hrobník zřízenec kopající hroby a udržující hřbitov

hrotník kovář specializovaný na výrobu hrotů ke kopím a šípům

hrstník obchodník prodávající sůl, semena, obilí, kroupy apod. na hrstě

hřebař viz hřebičník

hřebelečník řemeslník vyrábějící hřebel ke hřebelcování koní

hřebenař vyráběl kostěné hřebeny z rohů, ze slonoví kosti

hřebičník, hřebikář kovář specializovaný na výrobu hřebů a hřebíků

hudec, hudák, hudbař hrál na různé hudební nástroje, především na housle

hudebník hudec zblhlý v hudebním umění

huntěř, huntíř, huntýř přespolní nebo podomní řezník, název od káry (huntu), na níž vozil zboží → 30

husák kurař prodávající husy

huslař výrobce dřevěných hudebních nástrojů—huslí

husopas, husopaska pásal husy, příslušník selské čeledi

hutník dělník v huti

hutník mistr řemeslník řídící tavbu železa a jiných kovů v huti

hvězdář v podstatě astrolog

CH

chirurg, chirurg viz *cirolog* → 161
 chmelař obchodník chmelem, ale mohl jej i pěstovat
 chodák tulák, žebrák

I

iluminátor, iluminista malíř specializovaný na drobné
 malby do knih, obvykle byl i písařem → 155
 impresor viz *knihtiskař*
 inkoustář, inkoustník výrobce inkoustu ke psaní
 instrumentář výrobce nástrojů, později pouze lékařských
 intarzér viz *marketiér*

J

jablečnický štěpař specializovaný na pěstování jablek
 jahelničkář výrobce jehelničků ze dřeva i z kůže
 jarmarečník obchodník, obvykle kramář prodávající na
 jarmarcích
 jehelník, jehlař kovář specializovaný na výrobu jehel
 jilčař viz *mečič* nebo *nožíř*
 jílovec, jílovník rýžoval zlato
 jirchář řemeslník vydělávající kůže hlinítyými solemi, sr.
koželuh, zámišník → 59

K

kabátník krejčí specializovaný na šití kabátů → 90
 kabátník vetešní krejčí, kabátník opravující obnošené
 kabáty, sr. *vetešník*
 kachlář hrnčíř, kamnář specializovaný na výrobu kachlí
 pro kachlová kamna
 kachnář kurař specializovaný na prodej kachen
 kalamárník soustružník specializovaný na výrobu kala-
 mářů
 kalhotník viz *krejčí kalhot* → 90
 kamene řezáč viz *řezáč kamene a skla*
 kameník 1. stavební řemeslník hotovící kamenné ornamen-
 ty ke stavbám 2. viz *tesák kamene* → 4, 129,
 160—161
 kamnář hrnčíř specializovaný na výrobu a stavbu kamen
 (i z dílů) → 14
 karbaník 1. náruživý hráč různých, obvykle karetních
 her; 2. organizátor různých loterií (karban je nádoba
 na losy)
 karbeř zedník specializovaný na hašení a přípravu vápna,
 sr. *dynchěř* → 161
 kárník 1. vozataj používající k rozvozu káru a obvykle
 k dispozici na rynku; 2. ženatý tovaryš → 146
 kartáčník viz *šlětkař*
 kartář, kartněř malíř drobné malby specializovaný na
 malbu karet pro karetní hry
 kat zřízenec obstarávající výkon útrpného práva (mučení)
 a popravy
 kejklíř člověk, který provozoval kejkle a svou zručností
 a hbitostí (zvláště prstů) prováděl kousky udivující
 diváky
 klempíř řemeslník zhotovující z plechu (železného, po-
 cínovaného, pozinkovaného apod.) předměty jako
 lampy, svítilny, krabice, talíře, hrnce, puklice, žlaby
 apod.
 klenotník řemeslník, obvykle zlatník, vsazující drahé ka-
 meny do kovových ložisek

kletnář výrobce dřevěných klecí
 kloboučník řemeslník zabývající se hotovením klobouků
 z plsti, slámy, lýči, papíroviny, kůže apod. → 91
 kloboučník pávový kloboučník specializovaný na ozdob-
 né pokrývky hlavy, název podle původního používání
 pavích per, sr. *šmukýř*
 klopař svolával rudníky klopaním do práce
 klopíř řemeslník, který v mincovně vyrážel nebo vystři-
 hával okrouhlé mincovní štítky
 klukař viz *kušař*
 knap tovaryš u soukeníka
 knih prodavač viz *knihupec*
 knih tiskař knihař využívající ke zhotovení kopií textu
 knihtisku
 knih vazač viz *knihář* → 155
 knih tlačitel viz *knih tiskař*
 knihař spojoval jednotlivé listy knihy v celek a opatřoval je
 deskami více či méně zdobenými. Souvisí se starodáv-
 ným písařstvím knih (sr. *písař*) a pozdějším knihtis-
 kem (sr. *knih tiskař*)

KLEMPÍŘ

knihupec obchodník nakupující od spisovatelů rukopisy
 na základě smluv, dával je do tisku a obstarával
 prodej exemplářů
 knoflíkář vyráběl knoflíky, v Čechách většinou pouze per-
 leťové z perleťových mušlí perlorodek, kromě perleti
 též z kovu, rohu, tvrzené gumy, dřeva, skla, porce-
 lánu, tvrzeného papíru, nití, sukna
 kobližník pekař koblih (řídce) → 42
 kobercář, koberečník tkal nebo vázal koberce k ozdobě
 stěn, nábytku a prostírání na podlahy
 kočí viz *vozataj* → 129
 kočárník výrobce kočárů, sr. *kolář* → 130
 kojná žena najatá ke kojení dítěte místo matky
 kokotář kurař specializovaný na prodej kohoutů, snad
 i kapounů
 koláčník, koláčkář pekař vyrábějící oblíbené pečivo
 z pšeničné mouky nadívané rozinkami, mandlemi,
 s mákem, povidly, tvarohem nebo perníkem → 42
 kolář 1. řemeslník zhotovující dřevěné součásti pro vozy,
 kočáry a hospodářské nářadí (pluhy, brány, trakaře
 apod.) → 98, 125—126, 129—131; 2. řemeslník
 specializovaný na výrobu dřevěných kol k vozům

- kolebečník truhlář specializovaný na výrobu kolébek → 121
 kolečník 1. vozataj používající k rozvozu trakař, obvykle k dispozici na rynku; 2. kolář specializovaný na výrobu koleček a trakařů
 kolník nádeník specializovaný na zatloukání kůlů do říčního dna
 koloděj viz kolář → 129
 kolomazník vyráběl kolomaz (polotekutou směšninou dehtu získávaného při výrobě dřevěného uhlí s nějakým tukem) pro mazání náprav u vozů
 kolovratník, kolovrátkář výrobce kolovratů → 152
 kolšíř topič v huti
 koltrář vyšivač kolter—ozdobných závěsů kobercového rázu, ale i výrobce obyčejných příkrývek na lože

KOŠIKÁŘ

- komedián viz žertěř → 152
 kominář, kominík vymetal komíny
 konfektář řemeslník, který z medu, cukru a mouky pekl konfekty (zákusky, bonbóny apod.)
 koníř obchodník koňmi
 konvář řemeslník zhotovující nádoby z cínu, sr. cínař → 4, 145, 160
 konvičkář konvář specializovaný na malé cínové nádoby
 kopinník vyráběl kopí—útočnou bodnou zbraň skládající se z dřevěného bidla s přibitým kovovým hrotem, obvykle však vyráběl pouze hroty kopí, sr. hrotník
 kopytář, kopytkář truhlář specializovaný na výrobu ševcovských kopyt
 koptař vyráběl ze sazí vzniklých nedokonalým spalováním smolného dříví, uhlí, dehtu, pryskyřic apod. černou barvu k přípravě tuše, tiskařské černi, barvení látek apod.
 korábník 1. loupal a zpracovával kůru stromů; 2. zchudlý člověk
 korbař viz nápravník → 129
 korbelář bednář nebo cínař specializovaný na výrobu korbelů
 kordováník řemeslník připravující jemnou useň vyděláním obvykle kozích kůží užívanou ve výrobě obuvi, na vazbu knih apod., sr. koželuh
 korytník řemeslník příbuzný neckáře, obvykle specializovaný na výrobu koryt

- kořenář kramář prodávající koření, sr. bába kořenářka
 kosař kovář specializovaný na výrobu kos a srpů
 kostečník výrobce užitkových předmětů ze zvířecích kostí
 kostelník služebník ustanovený farářem nebo patronem kostela při kostele k opatrování mešních rouch a nádobí, udržování kostela v čistotě a posluhování knězi při církevních obřadech
 kostkář viz kostečník
 košíkář řemeslník zhotovující košíky, koše, nůše, ošatky apod. pletením nejvíce z vrbového proutí
 košinář, košnař košíkář vyrábějící z proutí košiny na korby vozů a další proutěné výrobky
 koštěř vína vrchnostenský nebo městský finanční zřízenec ověřující kvalitu vína
 košťatář, košťář výrobce košťat obvykle březových
 kotečník tesař spec. na stavbu krámů a kotců → 105
 kotevník kovář specializovaný na výrobu kotev
 kotlář řemeslník zabývající se výrobou kotlů apod., nádob z plechu měděného, mosazného a železného
 kotlář pánví železných kotlář specializovaný na železné pánve
 koudelník řemeslník spřádající z koudel (lněná nebo konopná kralší, hrubší a paздеřím znečištěná vlákna) hrubou přízi

KOVÁŘ

- kovář řemeslník vyrábějící předměty z tvárných kovů (železa, řídce z mědi), jimž za tepla rázy kladivem dodává různé tvary. → 118, 126, 161
 kovář cánů viz cankář
 kovář mědi řemeslník zpracovávající měď a vyrábějící z ní různé užité předměty, sr. kollář
 kovář prutů stříbrných řemeslník kovající v mincovnách stříbrné pruty (cány)
 kovolitec, kovolijec hotovil výrobky litím z kovů (litiny, tvárné litiny, zinku, cínu, olova, mosazi, bronzu) do forem z různých materiálů (písek, hlína, kov, sádra, apod.)
 kovotepec viz kovář mědi
 kozař obchodník kozami

KNIHAR

koželuh řemeslník vydělávající kůže hlavně hovězí nebo i koňské převážně rostlinnými látkami, sr. jirchář, zámišník → 59, 145

kožešník řemeslník vydělávající kožešiny a pak z nich hotovící rukávničky, kožichy, čepice, límce, koberce, předložky apod. → 145

kramář obchodník, menší kupec, který prodával všechno na různých místech, později jen to, co se doma nevyrobělo (koření, jižní ovoce, cizí plátno, vzácná dřeva apod.)

kramář boudní viz boudník

kramář nosící potulný kramář se šmejdem (sr. šmejdř) a textilním zbožím

kramplěř česal vlnu pro další zpracování → 87

kranecník viz věnečník

krasopisec viz iluminátor

kravák choval krávy, mlékařil, vyráběl tvaroh a sýry (ve městě)

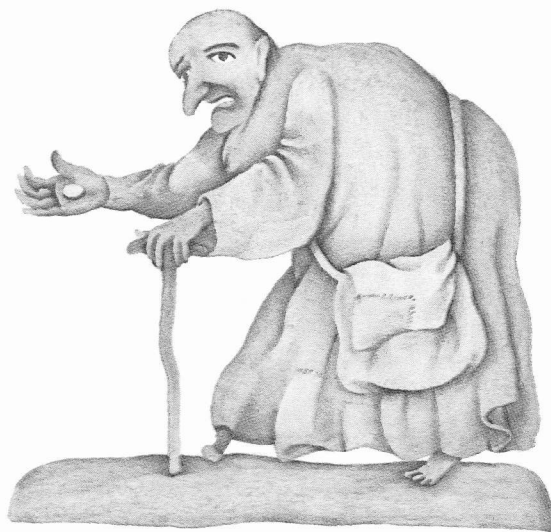
kravař obchodník kravami a hovězím dobytkem vůbec

krčmář nájemce krčmy

krejčí stříhal a šil šaty z různých látek → 90, 145

krejčí kalhot krejčí specializovaný na šití kalhot

ŽEBRÁK

krejčíř viz krejčí
 kroječ suken krájel sukno na lokte k prodeji, obchodník
 kroupník mlynář vyrábějící kroupy z ječného zrní, řídčeji
 pšeničného buď otloukáním ve stoupě nebo omíláním
 v krupníku
 kroupník dětinský mlynář krupice na dětskou kaši
 kroužkař viz přezkář
 krtičkář chytal krtky → 150, 152
 krumpleř, krumplíř řemeslník, který krumploval, tj.
 vyšíval zlatem a drahokamy → 4, 90—91
 krupěř viz kroupník

KOZELUH

krupičník mlynář, výrobce krupice
 krupník viz kroupník
 kudlák viz nožíř
 kuchař připravoval pokrmy, sr. kuchyňník → 74
 kuchyňník vařil a prodával stravu ve veřejných ku-
 chyňkách
 kulěř tesák kamene specializovaný na tesání kamenných
 koulí pro praky a pušky
 kupec vlastně velkoobchodník, dovážel zboží pro kramáře
 a další obchodníky
 kuplíř zabýval se činností většinou za hranicí zákona
 spočívající ve zprostředkování prostituce
 kurař, kuřetník obchodník drůbeží
 kušář výrobce stříelných zbraní—kuší (samostřílů)
 kužičkář, kužkař lovil a prodával kůže drobných polních
 zvířat, obvykle pracoval i jako nunvář → 152
 kvasničkář obchodník kvasnicemi
 kvinterník výrobce dřevěných hudebních nástrojů—kytar
 kysěř slévač v hutí
 kytléř krejčí specializovaný na šití kytlí (lehkých plášťů)
 sr. kabátník, pláštník

L

ladař nákupčí zboží obvykle na venkově pro kupce
 ladýř obilí překupník obilí
 ladýř, ladýřka chmele obchodník chmelem (obvykle
 i pouze nákupčí chmele na venkově)
 láhevnik, láhvičnick flašněř specializovaný na výrobu
 lahví
 lamač kamene viz skalník

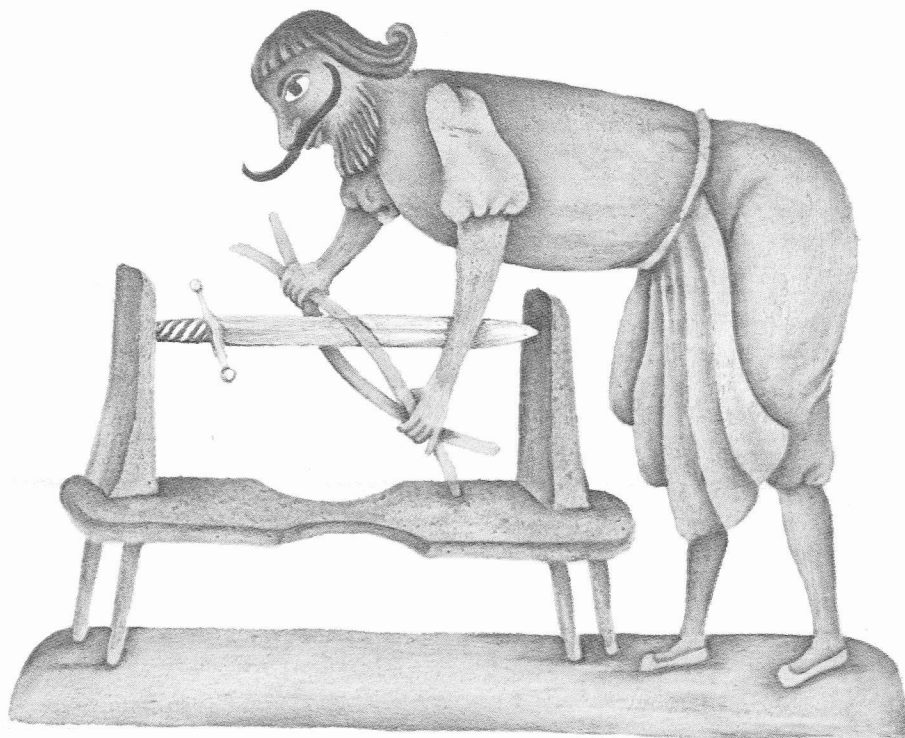
landfarěř, lantfarěř potulný apatykář
 landkočí, lantkočí viz vozataj → 136, 138
 laufr kolečnick na šachlě
 lavičnick viz stoličnick → 121
 lazebník, lazebnice majitel lázně studené i teplé
 → 4, 161—162
 ledař, lednář dobýval a rozvážel led ke chlazení
 lékař léčil bez studií a univerzitních zkoušek → 161
 lékař koňský zvěrolékař
 lepař viz hlinák → 160
 lesák 1. ten, kdo je zaměstnán v lese 2. obchodník prkny
 leštič kovů zabýval se leštěním a podobnými povrchovými
 úpravami kovových výrobků
 leštič kamenů brusič, kameník zabývající se leštěním
 kamenů (většinou mramoru, syenitu a žuly) pomocí
 leštidel
 ležák viz faktor
 lichvář půjčoval peníze na úrok, obvykle se používalo pro
 označení osob kořisticích z dlužníkových nesnází
 listonoš městský zřízenec roznášející dopisy

LÉKÁRNÍK

lištař řemeslník vyrábějící a povrchově upravující úzké
 dřevěné latě ke krytí spár a rámu, podlah apod.,
 obvykle rozličně profilované, barvené, zlacené nebo
 stříbřené → 155
 litkupník přísežný městský úředník střežící dodržování
 obchodních nařízení, evidující prodávané zboží,
 zprostředkovávající obchod
 ližník viz šrotěř
 lnář překupník lnu
 locufilices truhlář specializovaný na výrobu rakví
 lodnář tesař specializovaný na stavbu lodic a prámů
 → 105
 lojovník řemeslník zabývající se škvařením tvrdých živo-
 čišných tuků za účelem získání loje—suroviny pro
 výrobu mýdla, stearinu a margarinu či užívaného
 k napouštění usní, vlny před sprádaním, mazadlo aj.,
 sr. mydlář → 30
 lopatník kovář specializovaný na výrobu lopat
 loutčnick soustružník specializovaný na výrobu loutek
 loutkař putoval od vsi ke vsi a hrál loutkové divadlo → 152
 loutnář, loutník výrobce dřevěných hudebních nástro-
 jů—louten
 lucernář platněř specializovaný na výrobu luceren,
 případně obchodník lucernami

MEČÍŘ

lučištník, lučník, lukař výrobce střelné ruční zbraně—luku

lukař hospodář v horách, kde převládá chov dobytka, hospodařící na lukách

lůžkař 1. viz postelník, 2. výrobce dřevěných lůžek ke střelbě praky

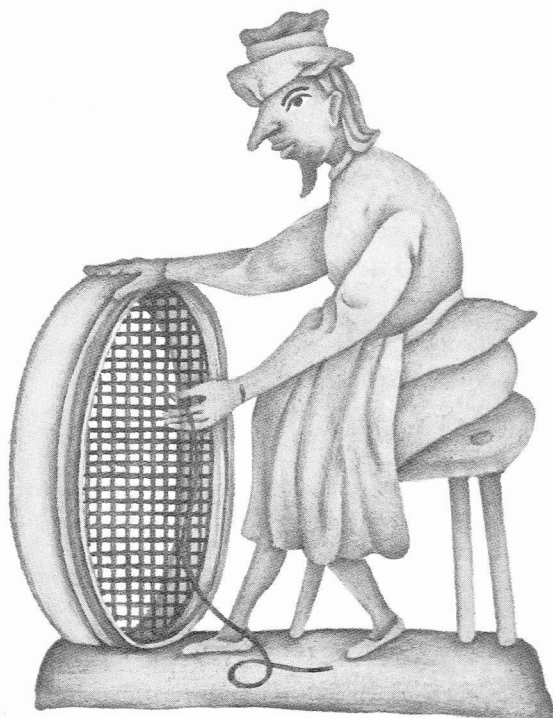
lžičíř, lžičník soustružník specializovaný na výrobu dřevěných lžic

M

makléř viz litkupník přísežný

malíř umělecký řemeslník zobrazující obvykle viditelné předměty na ploše pomocí rozdílů barev. Ve středověku řemeslo dvorní především s církevními motivy, později i světskými. Maloval na dřevo (tabule) omítku, později plátno →91, 155

ŘEŠETÁŘ

malíř do kamene řídce se vyskytující malíř zhotovující mozaikové obrazy
 mandlář kramář prodávající mandle
 mandlíř pláten řemeslník mandlující plátno, řídce samostatný, obvykle tovaryš u tkalce → 71, 74, 84—85
 manufakturista 1. majitel manufaktury; 2. řemeslník pracující pro manufakturu jako námezdní pracovník
 marcipáník perníkár, který pekl z cukru, mandlí, kmínu atd.
 marketiér řemeslník zdobící povrch dřevěných předmětů perletí, želvovinou, bronzem, mědí, cínem vykládáním (někdy i vzácnými dřevy)
 mastičkář viz lékař
 materialista prodáváč drog, chemikálií, surovin a lékárnických potřeb
 mazanečník pekař mazanců → 42
 mečíř nožíř specializovaný na výrobu mečů
 medař 1. viz brtník; 2. výrobce medoviny → 56
 medailleur rytec medailí, zpravidla pracující u mincovny. Ryl nejdůležitější části razidel mincí a medailové štočky pro královský dvůr

LÉKAŘ

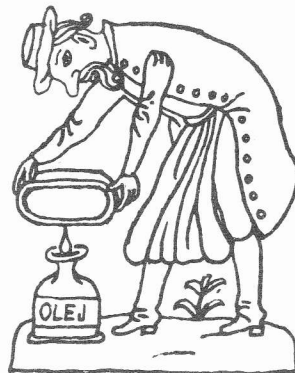
medník vařil med a medovinu z materiálu opatřovaného brtníkem
 medvědář kejkliř chodící s ochočeným a cvičeným medvědem
 mechanikus mechanik, konstruktér a výrobce složitých pohyblivých zařízení apod.
 melouník viz dýnař
 metlář výrobce proutěných metel a košťat, sr. košťatář
 mezuláník tkadlec vyrábějící mezulán (tvrdé a silné plátno ze lnu a konopí) → 72
 mědikovec viz kovář mědi
 mědilijec řemeslník odlévající různé nářadí a další výrobky z mědi
 měřič tržní úředník pověřený kontrolou měř i dodržování stanovených cen
 měřič soli měřič na trhu se solí
 mědnář viz kovář mědi
 měšečník výrobce měšců, ale zřejmě i jiných kožených výrobků
 minciř řemeslník v mincovně zaměstnaný přípravou, tj. vylepáváním cánů (sr. cankář, kovář prutů stříbr-

ných), vystřihováním, srovnáváním a bílením střížků, v užším smyslu kovář v mincovnách plechy určité tloušťky
 ministeriál nesvobodný služebník panovníka nebo velkých feudálů vykonávající dvorské, úřední nebo vojenské služby
 misař viz okřinář
 mistr v cechu samostatný řemeslník, který najímal tovaryše, funkcionář cechu → 146
 mistr polní městský pastýř
 mistr přísězný viz cechmistr
 míšeč pomahač mísící pivo při vaření či kvašení
 miškař viz nunvář
 mládek viz robenec
 mládek mlynářský mladší tovaryš ve mlýně, příslušník mlýnské čeledi → 39, 145
 mladší čeledín námezdní pracovník, příslušník panské nebo selské čeledi
 mladší děvečka námezdní pracovníce, příslušnice panské nebo selské čeledi
 mlynář řemeslník meloucí obilné zrna na mouku a další moučné výrobky ve mlýně. Jako pomocníky najímal čeled mlýnskou → 34, 70—74, 98, 106, 119
 mořipivo viz pivopal
 mosazník kovář nebo kotlář specializovaný na výrobu mosazných předmětů
 mostník tesař specializovaný na stavbu a opravy dřevěných mostů → 105
 mošnař viz tobolečník
 muzikář muzikant obvykle ve větší skupině hudebníků
 mydlář výrobce mýdla z tuků
 mykačka námezdní pracovníce u soukeníka, která mykala přízi → 87
 myslivec u obor a lesů služebník určený k vedení lovu
 mýtný královský, šlechtický nebo městský úředník pověřený vybíráním mýta

N

nádeník chudý dělník najímaný k různým pracem
 nádobník hrcíř nebo soustružník specializovaný na výrobu nádobí
 nákladník piva prodáváč piva
 naplavač příslušník plavecké čeledi sr. plavec dřev
 nápravník vyráběl nápravy, podstavce a kostry do vozů a saní, později se nazývá korbař nebo štelmař, sr. kolář → 126
 nebozezář kovář specializovaný na výrobu nebozezů

OLEJNÍK

neckář výrobce dřevěných nádob sbíjením latí a prken nebo
vystruhováním dřev a celých kmenů, obvykle specializovaný na necky
nevodář výrobce specializovaný na výrobu nevodů pro lov
ryb

OLEJNÍK

niťář výrobce, ale i obchodník nitěmi
nosič námezdný pracovník k nošení břemen
novák, novinník, novětník, novědlník švec vyrábějící
novou obuv → 92
novokabátník viz kabátník
nožíkář nožíř specializovaný na výrobu nůžek
nožíř kovář specializovaný na výrobu nožů → 118
nunvář zvěrokleštíč
nůžkář viz nožíkář

O

obchodník vedl obchod, kupec i kramář apod.
obchodník podkotecký obchodník, který prodával pod
kotci
oborník byla mu svěřena péče o oboru zvířecí i okrasnou
obrazník viz řezáč
odpovědník odpůrce krále, který přepadal a olupoval
kupce
oháneckník řemeslník, který z ptáčích per vyráběl vějíře
sloužící původně k odhánění much, až později jako
módní doplněk
okřínář soustružník specializovaný na výrobu dřevěných
mís a misek
okulista specializovaný lékař využívající k léčení pověr
olejník, olejovník vyráběl olej na mlýnech ve stoupách
z různých mastných semen tlučením a lisováním.
Prodával však nejen olej, ale i hrách, jáhly, kroupy,
proso, mák apod. → 162
oplatečník pekař specializovaný na pečení oplatků → 42
oráč ve městě nádeník, který oral pole → 27
orlojník vzácná specializace hodináře, využíval při výrobě
hodin (obvykle věžních) znalostí astronomie → 157
ornátník krumplář specializovaný na šití a zdobení ornátů
ostrožník řemeslník vyrábějící ostruhy, řemeslo vzniklo
oddělením od zámečnicka
otrubník obchodník otrubami
ovčák pastýř ovcí → 24
ovocník obchodník ovocem

P

pachole viz robenec
pachole nevyučené viz robenec
paknecht lázeňský pomocník
palič vína viz vinopalič
pan otec 1. viz hospodář tovaryšský → 146; 2. mistr
mlynářský
panceřník, pancířník viz brniř
papírník řemeslník vyrábějící papír, původně ze starých
hadří
parlěř viz tovaryš
parukář výrobce paruk
pasák viz pastýř
pasamantář viz prýmkař

PASÍŘ

pasíř řemeslník zhotovující ozdobné pásy pro muže i ženy,
na kožené, hedvábné, aksamitové aj. pásy zhotovoval
a připevňoval ozdoby z drahých i obvyklých kovů → 4
pastevec viz pastýř
pastičkář výrobce pastí a pastiček
pastýř pász dobytek, příslušník panské čeledi nebo obecní
zaměstnanec → 9, 20—24, 26—27, 68
pašerák potajmu přivážel a odvážel zboží přes hranici,
mimo celnice apod.
paštikář pekař masových paštik
paterník, páteřník soustružník specializovaný na výrobu
růženců ze dřeva, ale i z korálů, jantaru apod.
paznohetník obchodník paznehty
pecivál opravoval a vymazával pece → 154
pecnář obvykle přespolní pekař, který směl péci pouze
hrubý chléb, původně chléb po dvou penězích → 44
pečetník rytec pečetidel
pekař řemeslník, který pekł chléb a další moučné výrobky
v pekařské peci a obvykle je i prodával → 39, 41—42,
44—49, 145, 148
pekař boží pekař specializovaný na pečení hostií pro
kostely → 42
penězoměneč, penězovažič při různosti středověkých
měn zprostředkovával směnu peněz a dbal, aby se
nevyskytovaly falešné peníze
pergameník výrobce kožených pergamenů používaných na
úřední listiny → 59
perletář výrobce předmětů z perleti, sr. knoflíkář
pernař viz pouzdrař → 91.

ZAPOMENUTÁ ŘEMESLA

perníkář *pekař perníku (mouku zadělával medem)*
→ 39, 42, 49—52

peřinečník, peřinář *řemeslník čistící peří a vycpávající středověké kožené polštáře*

pícník *obchodník senem a ovsem*

pilař 1. *kovář specializovaný na výrobu pil; 2. výrobce řeziva, majitel pily a obchodník prkny* → 39, 98, 125

pilníkář *výrobce nebo obchodník pilníky*

pintner, pintěř *viz bednář*

pípař *truhlář specializovaný na výrobu píp*

písař *opisoval knihy, zhotovoval úřední listiny, případně listiny pro analfabety, sr. iluminátor* → 149, 155

písař *kancionálů písař zpěvníků, souborů náboženských kostelních písní, obvykle bohatě zdobených*

písař *solní viz solář*

pískář *obchodník pískem*

písníčkář *prodával na jarmarcích texty písní* → 154

pištec *městský nebo dvorní hudebník na píšťaly*

pištělník *výrobce dřevěných hudebních nástrojů—pišťal pivopal vinopalíč vyrábějící líc z piva*

PAŠERÁK

pivovárník *viz sládek*

ptáčník *obchodník drobným ptactvem, zejména zpěvným*

plachetník *viz pecnář* → 42

pláštěník *krejčí specializovaný na šití plášťů* → 90

pláteník 1. *tkadlec plátina* → 70—72, 81; 2. *obchodník plátnem*

platněř *vyráběl pláty—součásti brnění (na nohy, ramena, prsa), později plátové kyrsy* → 4

plátynkář *tkadlec specializovaný na mlýnská plátina*

plavec dřev *řemeslník i námezdný pracovník zabývající se splavováním dřeva po vodních tocích*

plíškař *řemeslník zhotovující malé kovové plíšky (lamely)*

plotnář *kovář specializovaný na kování železných sochorů a lití silných plátů*

plstnář *výrobce specializovaný na výrobu sedlářské a ševcovské plsti*

pluhař 1. *kovář specializovaný na výrobu; 2. pomocník oráče*

podeševkraječ *vetešník opravující podrážky obuvi*

podstavkář *viz nápravník* → 129

pohonič, pohončí *pomocník oráče* → 27

pochvař *vzácnější příbuzné řemeslo tobolečníka a měščníka, výrobce pochev na sečné a bodné zbraně*

pokladník *truhlář specializovaný na výrobu dřevěných pokladnic*

poklasný řídil *polní práce panské čeledi*

pokryvač *řemeslník pokrývající střechy krytinou* → 156

polazer *viz pulěř*

policajt *obecní obecní úředník střežící veřejný pořádek*

polštářník *viz peřinečník*

pomahač *nádeník v pivovaru*

popelář *obchodník popelem*

popruhář, popružník *provazník specializovaný na popruhy*

porodní žena *bez zkoušek a úředního ustanovení pomáhala při porodu*

porybný 1. *úředník, který řídil trh s rybami; 2. nověji označení pro správce rybníka*

posadník *výrobce dřevěných a proutěných posad pro drubež*

posel *doručoval z místa na místo listy nebo vzkazy*

postelník *truhlář specializovaný na výrobu postelí* → 121

postřihač *suken napínal a postřihoval sukno* → 89

pošt mistr, poštář *správce pošty*

poudrař, pouzdrař, pouzdrník *příbuzné řemeslo tobolečníka a měščníka, výrobce pouzder různého typu*

povozník *viz vozataj* → 143

pozamentíř *viz prýmkař*

pozaunér *trubač na pozoun*

pozlacovač *řemeslník, který pozlacoval obvykle stříbrné předměty, sr. zlatník*

pračník *viz prakař*

pradlí *nádenice, která prala prádlo*

prachař *výrobce střelného prachu*

prakař *výrobce středověkých střelných zbraní—praků*

prasečkář, prasatař *pastýř prasat*

prášek *starší učeň ve mlýně* → 39

preclíkář *pekař specializovaný na pečení velkých preclíků, těsto hnětl, vařil a sušil v peci*

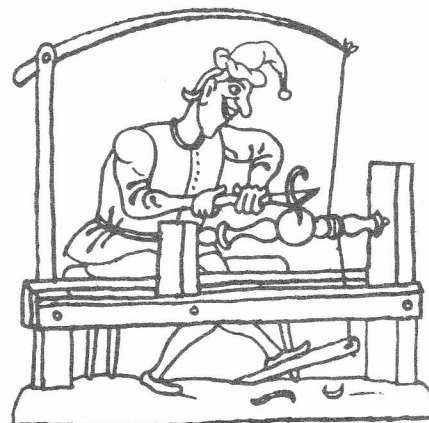
pregěř, pregíř *v mincovní ražebně úderem kladiva na »pregěřské stolici« razil mince*

prenář *viz tavíř*

presář *viz knih tiskař*

prknař *viz struhař* → 98

SOUSTRUŽNÍK

prodavač knih *kramář* specializovaný na prodej knih
 prorok viz *hvězdář*
 provazník výrobce provazů, obvykle konopných
 prťák, prťář viz *švec vetešník* → 92

PYTLÁK

prýmkař řemeslník zabývající se výrobou textilních prým-
 ků, tkalounů, šňůr apod., jednoduchých i zdobených
 perlami, korálky atd., ozdob na dámské šaty apod.
 Surovinou byly nitě, hedvábí, chlupy, bavlna, vlna,
 konopí, len atd.

přádkař, přádka, přadlec, přadlena, přadlák, přá-
 dlí, přadlíř předl vlákna ze lnu, konopí, vlny apod.
 na vřetenu → 68, 70, 91

překupník viz *hokynník*

přeskař viz *přezkář*

přesličník soustružník specializovaný na výrobu přeslic
 převozník obstarával převoz přes řeku na loďkách
 a prámech

přezkář řemeslník zhotovující kovové kroužky a přezky
 přezák obchodník přizí

přištipkář viz *švec vetešník*

psář choval panské psy

ptáčník na čihadle chytal ptáky a pak je prodával

puklěř výrobce vypuklých kulatých štítů, sr. štítář

pulěr, pulérník 1. řemeslník zdobící zdi monumentálních
 staveb drahokamy a polodrahokamy; 2. řemeslník
 leštící zbraně a brnění

punčochář vyráběl a prodával punčochy

puškař výrobce (lijec) železných a bronzových pušek (ob-
 doby dnešních děl) ke střelbě prachem, obvykle i řídil
 střelbu

puštělník lázeňský pomocník pouštějící žilou → 162

pytlák ten, kdo střílel a kradl cizí zvěř

R

rajfěr, rejfěr suken zvláštním nástrojem vyškubával uzly
 v sukne vzniklé při tkaní

ranhojič, ranlék, ranlékař viz *cirolog*

ras, rasík zřízenec odklízající mršiny, utrácející vzteklá
 a nemocná zvířata apod.

ratajčik viz *oráč*

ratištník soustružník specializovaný na výrobu ozdobných
 ratišťat—tyčí k praporcům a kopím

reflěr, reflíř viz *švec vetešník* → 92

rendlíkář hrncář specializovaný na výrobu rendlíků

rinkeř viz *přezkář*

robenec vyučenec, který nepožíval práv tovaryše (obvykle
 pro přílišné mládí)

rotšmid, rodšmid viz *kovář mědi*

rohožník řemeslník, který splétal z proutí nebo slámy
 rohože

rolničkář zvonař specializovaný na výrobu rolniček

rourař, rourník specializovaný struhař, který vrtal dře-
 věné trouby k vedení vody

roušnice viz *šlojířnice*

ručníkář výrobce střelných zbraní—ručnic, sr. puškař

rudník staré označení pro havíře rud kovů

PONOCNÝ

rukavičnick, rukavičkář výrobce rukavic → 59

rúrař viz *rourař*

rúrmistr, raurmajstr opravář potrubí a vodovodů

růzenečkář 1. modlář; 2. výrobce růženců, sr. paterník

rybář lovil, choval a prodával ryby

rybníkář stavitel vodních staveb, zejména rybníků

ryjec viz *rytec*

rymař viz *řemenář*

rynkěř viz *kroužník*

rytec řemeslník, většinou zlatník ryjící do kovu (obvykle
 drahého) obrazy a písmo

rytknecht pacholek u koní

Ř

řebříkář výrobce dřevěných žebříků

řemenář výrobce kožených řemenů—řezal, mazal a barvil
 je → 59

řemeslník boudní řemeslník, který současně své výrobky
 prodával (v boudě, v kotci, v dílně)

řešetář výrobce dubových dřevěných sít a řešet

řetězník kovář specializovaný na výrobu řetězů

řezáč dřeva řemeslník zhotovující (vyřezávající) dřevěné
 plastiky a další řezbářské práce ze dřeva lipového,
 řídce hruškového, obvykle řemeslo umělecké

řezáč do drahých kamenů rytec, eventuelně brusič dra-
 hých kamenů

řezáč kamenů a skla rytec do kamene a skla, obvykle
 umělec

řezáč kovů viz *rytec*

řezáč pečeti a erbů rytec specializovaný na rytí pečeti
a vyřezávání erbů
řezáč vína viz vinař
řezák do dřeva zhotovoval dřevěné tiskové desky
řezbář viz řezáč dřeva → 102, 122, 155
řezník obchodník, který choval, porážel dobytek apod.,
prodával maso a výrobky z masa → 29—30, 32, 138

S

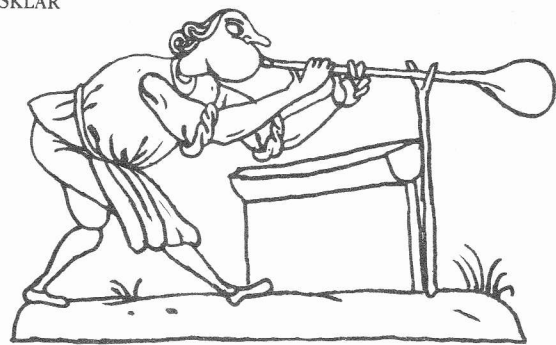
sadař viz štěpař
sádelník řezník specializovaný na sádlo → 30
sanytrník viz pračař

SEDLÁŘ

sedlář řemeslník zhotovující z kůže sedla a další výrobky
(tašky apod.), potahoval koži výrobky jiných řemesl-
níků, např. lukaře → 59
sekerník řemeslník pracující sekerou, sr. tesař, zulaštie
stavěli mlýny → 105, 118, 120

SKLÁŘ

semenář obchodník semeny, cibulí, mrkví a česnekem
senář obchodník senem
sítař, sítkář vyráběl síta různých tvarů a provedení
sítař výrobce specializovaný na výrobu sítí, sr. tenetář
→ 160
skalník řemeslník lámající kámen
skla brusič brousil, hranil a brusem opracovával sklo
skladčí viz šrotěř
sklář výrobce skla ve sklářské huti
sklenář původně řemeslník vyrábějící nebo upravující sklo
nebo malující na sklo nebo prodávající sklo, později
pouze upravující sklo a zasklívající okna → 131, 135

sklínkař, skleničkář, skleničář výrobce sklenic
skřidlař pokrývač specializovaný na pokládání břidlicov-
ých střech
sládek vařil pivo → 138

SLADOVNÍK

sladomel, sladomelec ve mlýně mlet slad, sr. sladovník
→ 39

sladovník připravoval slad k vaření piva → 129
slaměnkář výrobce ošatek, košíků a předmětů ze slámy
slanař, slanec viz solnař
slanečkář viz herynkář
slouha obecní pastýř → 21, 24, 26
smažička připravovala smažené pokrmý
smetař vyvážel smetí
smetiprach mladší učeň ve mlýně → 39
smolař 1. vyléval sudy smolou; 2. obchodník smolou
a kolomazí
smraďař viz koželuh → 59
snovač, snovař viz tkadlec
sochař umělec tvořící sochy a další umělecká díla → 155
sokolník, sokolář myslivec používající k lovu sokoly
a pečující o ně
solař, solník, solnař obchodník solí
soldát námezdný žoldněř, voják
soukeník výrobce suken nebo obchodník se sukem → 71,
85—87, 90
soustružník prováděl jemné práce ze dřeva jako nádoby,
šachové figurky, vřetena, kolovraty, knoflíky apod.
→ 98, 122
stárek starší tovaryš ve mlýně → 39
starší čeledín příslušník panské nebo selské čeledi
starší děvečka příslušnice panské nebo selské čeledi
stavitel vysoce odborný řemeslník projektující a řídící stav-
by obvykle monumentální → 155
stavitel studní řemeslník hloubící studně
stavník tesař specializovaný na výrobu tkalcovských stavů
stolař 1. truhlář specializovaný na výrobu stolů; 2. starší
označení pro truhláře vůbec → 121
stolečnick truhlář specializovaný na výrobu stolečků
stoličnick truhlář specializovaný na výrobu stolic, lavic
k sezení → 121
stolíž podomní řemeslník, obvykle tovaryš nebo zchudlý
mistr, který se nedostal do cechu
strhař viz struhař

PERNIKÁŘ

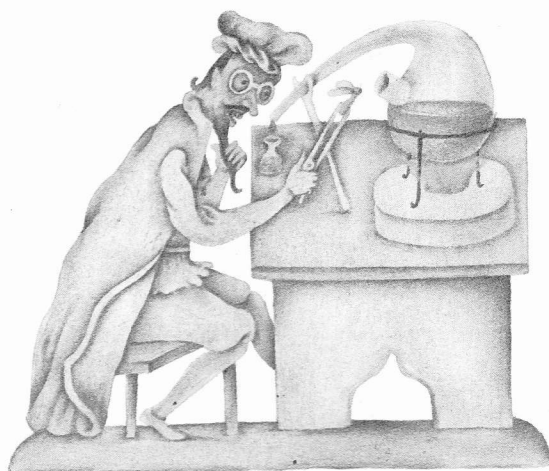
struhadlník klempíř pracující s bílým plechem (tzn. pocínovaným)
 struhař řemeslník, který řezal, strouhal a hladil prkna pro truhláře → 125
 strunař řemeslník zužitkovávající zvířecí střeva, vyrábějící struny k hudebním nástrojům, ale i na síta
 střelec výrobce středověkých střelných zbraní—luku, kuší, samostřílů
 střemenář specializace uzdáře
 stříbrník rozpouštěl stříbro v tavárnách a hotovil určité slitiny
 studnař, studničář, studničník obvykle zedník specializovaný na stavbu studní
 studníkář viz stavitel studní
 stuhař tkadlec specializovaný na tkaní stuh
 sturař viz stolář

sukenkraječ viz kroječ suken
 sumečník rybář specializovaný na sumce
 svícnař mosazník specializovaný na výrobu svícnu
 svícník výrobce svíček z vosku
 svičnick viz svícnař
 sviňák, sviňář obchodník vepří → 29
 sviňáček, svinda pomocník pastýře, pásal vepře
 sypač soli viz měřič soli
 sýrař obchodník sýry a máslem (někdy i výrobce sýrů)
 sýrník výrobce sýrů

Š

šafář, šafářka řídil práce panské čeledi → 68
 ščibalník starší specializace ševce
 šejdř starší tovaryš ve mlýně, který měl ve správě obilí
 pekařů → 39

ALCHYMISTA

šenkéř, šenkéřka *obsluhující v hostincích, hospodách apod.*

šermíř *učitel šermu*

šídlař *kovář specializovaný na výrobu šídel*

šiftař *výrobce pažeb střelných zbraní*

šinař *viz plotnář*

šindelář *prknař specializovaný na výrobu šindelů (střešní krytiny)*

šipař *viz hrotník*

škrobař *vyráběl škrob*

šlejfěř *viz brusič*

šlejfěř *břitev brusič specializovaný na broušení břítův*

šlejfěř *kovářský brusič spolupracující s kovářem*

ŠENKÝŘ

šlejfěř *nožířský brusič spolupracující s nožířem a dalšími specialisty odvozenými z nožířství*

šlojiřník, šlojiřnice *tkal a vyšival závoje, třepení, ožidlí ke krku, apod.*

šmelcíř, šmelcník *řemeslník připravující skelné emaily a zdobící s nimi obvykle díla zlatníka*

šmejdíř *obchodník drobnými mosaznými a měděnými předměty—knoflíky, přezkami, pásy, lacinými šperky a titěrkami*

šmukýř, šmukýřka *kloboučník specializovaný na ozdobné pokrývky hlavy → 91*

šnúrař, šnorář, šnúředlník *výrobce specializovaný na šňůry*

šorcárka *švadlena šijící zástěry*

špendlíkář *1. obchodník (kramář) špendlíky; 2. jehlář specializovaný na výrobu špendlíků*

špulíř *viz nebozezár*

šrotěř *vozil a spouštěl sudy do sklepů na líhách*

šrotěř *pivní šrotěř specializovaný na rozvoz piva*

šrotěř *vinný šrotěř specializovaný na rozvoz vína*

štelmachr, štelmař *viz nápravník → 129*

štěpař *zahradník zabývající se pěstováním ovoce*

štětkář *výrobce štětek ze zvířecích štětín*

štítař *malíř, ale i výrobce štítů, event. malíř turnajových zbraní, sedel, ozdobných postrojů apod. → 4, 155*

štukatér *tesák kamene obrábějící mramor*

štumfař *koželuh, který nesměl kůže pro lesk mazat tuky*

šumař *podomní hudec*

švadlena, švadlí *obvykle námezdní pracovnice, ale ne v cechu, která šila košile, fěrtochy, zástěry, rukávce, kalhoty apod. → 68, 90*

švec *výrobce obuvi, původně i jiných sešivaných výrobků z kůže → 59, 92*

T

tálník *nádeník u pilaře*

tanečř *tanečník*

tandlěř *obchodník použitým zbožím*

taneční mistr, tancmajstr *učitel tance*

tapezírař *viz čalouník*

taškář, tašvičník *viz tobolečník*

taviř *tavil stříbro z rud*

tenetář *výrobce specializovaný na vinutí tenat*

tesák *kamene upravoval kámen pro potřeby staveb a dláždění*

tesař *nejstarší dřevařské řemeslo, dělal krovy, roubil domy, hotovil různé konstrukce z trámů, např. i vojenské praky, → 98, 105—106, 109—110, 118, 125*

tiskař *potiskoval plátno nebo jiné tkaniny*

tkadlec *řemeslník vyrábějící látky tkaním na tkalcovském stavu → 64—66, 70—72, 74, 80*

tkadlec *vlny obvykle tovaryš u soukeníka, ale i samostatný řemeslník*

tkaničkář, tkaničník *výrobce tkanic, prýmků, apod.*

tlumočník, tobolář, tobolečník *výrobce tlumoků na skládání šatů, menších tlumoků k nošení, případně kožených pouzder na střelné zbraně, oproti měšičníkovi vyráběl hrubší výrobky*

toufař *lidový název pro novokřtěnce, později pro džbánkaře*

toulař *tobolečník—výrobce kožených toulců na šípy*

topič *nádeník specializovaný na topení v měšťanských aj. domech → 162*

tovaryš *námezdní řemeslník najímaný mistrem, pracovník v řemeslné činnosti, který musel po vyučení složit tovaryšskou zkoušku → 29, 145—149, 157, 161*

trákař *viz nosič*

trakárník *viz kolečník*

trepkář *švec specializovaný na dřevěné a kožené podrážky obuvi*

trubač *1. městský nebo dvorní hudebník na trubku; 2. mosazník specializovaný na výrobu žeslových nástrojů—trub*

trubák, trubař *viz rourník*

truhličník *truhlář specializovaný na malé truhlice*

truhlář *řemeslník pracující zdokonalenými a spec. nástroji vyrábějící nábytek → 29, 145—149, 157, 161*

tříslník *řemeslník vyrábějící z částí některých rostlin, zejména z jejich kůry (smrkové, dubové), přípravky sloužící k činění kůže, sr. koželuh*

tůlař *viz toulař*

tunchěř *zedník specializovaný na omítání zdí*

tvořidlník *soustružník specializovaný na výrobu dřevěných pouzder (tvořidek)*

tyrchěř *viz dynchěř*

U

učedník, učedlník, učednice *ten, kdo se učí nějakému řemeslu nebo umění*

udidlník *viz uzdář*

uhlíř *1. pátil dřevěné uhlí v milířích; 2. obchodník dřevěným uhlím*

OBECNÍ PASTÝŘ

underláčnick úředník, který řídil trh slanečky
usenník koželuh specializovaný na krájení usní a prodávající je pasířům apod.

ustrákař viz nosič

uzenář, uzeník řezník specializovaný na slaninu a uzené maso → 29—30, 33

uzdář řemenář specializovaný na výrobu koňských postrojů, popruhů, tašek apod.

V

váčkář viz měšečník

vaječník, vajšník obchodník vejci

váleč, valchář upravoval sukno na valše → 4, 87—91

valič dřev, valič lesa příslušník plavecké čeledi, sr. plavec dřev

vápeník řemeslník vyrábějící vápno mletím vápence
varhanář, varhaník výrobce varhan, původně specializovaný stolař

vážník řemeslník vyrábějící ze dřeva a kovu váhy

vážný tržní úředník pověřený kontrolou vah

včelař pěstoval včely, vyráběl med, vosk → 54, 57, 59

věnečník, věnečnice 1. zhotovoval nejrůznější ozdoby pro ženské hlavy; 2. věnečnice vila a prodávala věnce ze živých i umělých květin

vetešník řemeslník opravující části oděvu nebo obuv, sr. krejčí, švec → 92

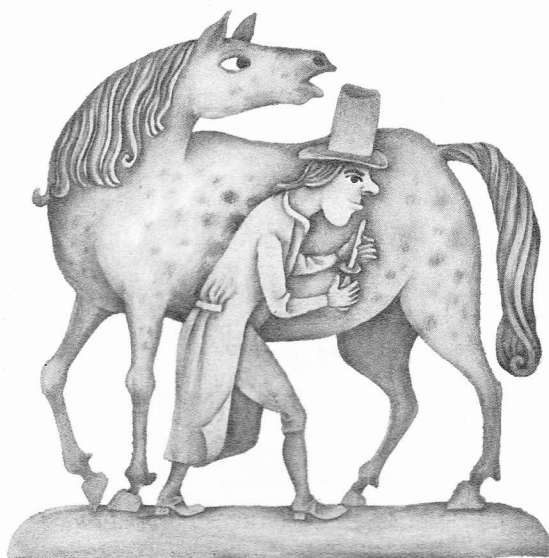
vidlař kovář specializovaný na výrobu vidlí

vín nákladník prodavač vína

vinař dělník pracující při pěstování vína

vinopal, vinopalič vyráběl líh a kořalku ze zkaženého

KOŇSKÝ LÉKAŘ

vína, pomocí kvasnic, droždí, ze sladů kvašených a zapařených
 vlasář obchodník vlasy → 154
 vlnář, vlnotepec dodanou nebo skoupenou vlnu čistil, tepal a upravoval v přízi
 vodák, vodovoz vozataj dovážející vodu do pivovaru
 vochlař kovář specializovaný na výrobu vochlí
 voskář, voštník obchodník voskem, případně i výrobce voskových svící
 voštinář 1. překupník nakupující u včelaře voštiny a prodávající je voskáři; 2. viz voskář

UHLÍŘ

vozák řemeslník vyrábějící dřevěné vozy, kola obvykle dodával kolář → 129
 vozataj, vozka, vozník obstarával vývoz a dovoz zboží → 136
 vrhcábník 1. hráč vrhcábů; 2. kostečník specializovaný na výrobu šachových figurek
 vrkočnice 1. obchodnice cibulí a česnekem prodávaných v pletencích; 2. obchodnice hruškami
 vřetenář soustružník specializovaný na výrobu vřeten ke kolouratům
 výčepník viz šenkář
 výtonník 1. původně mýtný; 2. mýtný, který vybíral mýto při plavení dříví («vytínal» naturální daň)
 vyšívač, vyšívačka vyšíval hedvábnými, pozlacenými apod. nitěmi, perlami, drahými kameny → 91

Z

zábojník viz olejník → 162
 zahradník pěstoval zeleninu a ovoce, na rozdíl od zemědělce kromě užitkových rostlin i rostliny okrasné, dělili se na zahradníky obvykle specializované (sr. zelník, dýňář apod.) a štěpaře
 zámečník řemeslník zhotovující kovové zámky a mříže, řemeslo se vyvinulo oddělením od kováře
 zámišník řemeslník vydělávající kůže mechanicky tukem a barvící je na žluto, sr. koželuh, jirchář → 59
 zbrojář výrobce a údržbář výzbroje a zbraní
 zedník stavební řemeslník stavící zdi → 80, 156, 160—161
 zelinář pěstitel a prodáváč zeleniny
 zelník zahradník specializovaný na zelí
 zlatič viz pozlacovač
 zlatník řemeslník vyrábějící umělecké předměty ze zlata a stříbra, ryl i pečetiidla
 zlatolijec rozpouštěl zlato v tavírnách a hotovil určené slitiny
 zlatoprádka vzácná specializace šlojírnice vetkávající do ozdob zlaté nitě
 zlatotepec 1. viz zlatolijec; 2. řemeslník tepající zlato a stříbro v tenké listky a prodávající je pozlacovači nebo i sám pozlacující → 155
 zpěvák služebník najímaný ke zpěvu
 zrcadelník řemeslník specializovaný na výrobu zrcadel, původně kovových, později skleněných
 zuvač, zuvadlník lázeňský pomocník → 162
 zvěřinář, zvířetník obchodník zvěřinou
 zvonář spec. na výrobu zvonů → 159
 zvonečník zvonář specializovaný na výrobu malých zvonů
 zvoník kostelník, který zvonil na zvony
 zvonkař viz zvonečník

Ž

žebrák chudák, který žebrol → 154
 železník obchodník železem
 ženská čeleď nádenice, služebné najímané obvykle na půl roku
 žernovník tesák kamene specializovaný na hotovení žernovů pro mlýny
 žertěř potulný obstarávatel zábavy

